

शोधनिर्देशक
डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल
त्रि.वि. कीर्तिपुर

नेपाली साहित्यमा त्रिमूर्ति निकेतनको योगदान

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दुस्रो

पत्रको प्रयोजनको लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

सङ्गीता ढकाल

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०६६

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिकशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभाग एम्.ए. दोस्रो वर्षकी विद्यार्थी श्रीमती सङ्गीता ढकालले नेपाली साहित्यमा त्रिमूर्ति निकेतनको योगदान शीर्षकको शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । प्रस्तुत शोधकार्यको आवश्यक मूल्याङ्कनको लागि सिफारिस गर्दछु ।

मिति:-२०६६/१२/१०

(मुहृटेस)

.....
(डा. खगेन्द्रप्रसाद

शोधनिर्देशक
नेपाली केन्द्रीय विभाग
त्रि.वि., कीर्तिपुर
काठमाडौं

स्वीकृति पत्र

१. प्रा. राजेन्द्र सुवेदी
(विभागीय प्रमुख)

.....

२. डा. खगेन्द्रप्रसाद लुइटेल
(शोधनिर्देशक)

.....

३. प्रा.डा. सुषमा आचार्य
(वाह्य परीक्षक)

.....

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

मिति:-२०६६/१२/२०

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत नेपाली साहित्यमा विमूर्ति निकेतनको योगदानको शीर्षक शोधपत्र मैले आदरणीय गुरु डा. खगेन्द्रप्रसाद बुङ्गेलको कुशल निर्देशनमा तयार पारेकी हुँ । अत्यन्त व्यस्त स्तर पनि यस कार्यका लागि आवश्यक सहयोग सरसल्लाह पत्रम् निर्देशन गर्नुहुने आदरणीय गुरुज्यूप्रति प्रथमतः हार्दिक आभार तथा कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । त्यस्तै शोधपत्रको लेखनको प्रारम्भदेखि अन्त्यसम्म मलाई बारम्बार सचेत र सक्रिय गराउने लेखनमा सल्लाह र सहयोग दिनुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका प्रमुख आदरणीय गुरु प्रा. राजेन्द्र सुवेदी, प्रा. केशव सुवेदी र नेपाली केन्द्रीय विभागप्रति हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । साथै विभिन्न समयमा आवश्यक सहयोग सल्लाह दिनुहुने नेपाली केन्द्रीय विभागका अन्य गुरुज्यूहरूमा हृदयतः आभार प्रकट गर्दछु ।

यस शोधपत्रको लेखनको प्रारम्भदेखि अन्त्यसम्म कति कति नमानी आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराउनुहुने विमूर्ति निकेतनका संस्थापक श्री नरेन्द्रराज प्रसाई, इन्दिरा प्रसाई र अहाँको परिवारप्रति म हार्दिक कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

मेरो प्रगति र उन्नतिका लागि सदैव शुभाशिष्य दिनुहुने बुबा स्व. श्री मोतीलाल उपाध्याय र मामतारी आमा श्रीमती यमुनादेवी उपाध्याय साथै आदरणीय मेरा दाजु, दिदीबहिनीहरूमा चिरव्रणी छु । साथै जीवनका हरेक पक्षहरूमा साथ दिइरहने श्रीमान् लीलाधर पौड्यालज्यूलाई त धन्यवादको शब्द पनि थोरै हुन्छ ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा उल्लेख्य सहयोग गर्नुहुने प्रिय मित्रहरूलाई हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु र यस शोधपत्रको तयारीमा मलाई कति पनि नअल्मस्य यस शोधपत्र समाप्त गर्न सहयोग गर्ने मेरा साना दुई छोरा छोरी सजल र श्लेशा पनि धन्यवादका पात्र हुन् । यस शोधकार्यको लागि आवश्यक सामग्रीहरू उपलब्ध गराई सहयोग गर्ने निकेतन परिवार र कम्प्युटर टाइप गरिदिने पल कम्प्युटर टेक्नोसिस ट्रेडर्सका रविन मानन्धर माइलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङ्कनका लागि नेपाली केन्द्रीय विभाग वि.वि. कीर्तिपुर समक्ष प्रस्तुत गर्दछु ।

मिति : २०७६/१२/१०

सञ्जीता ढकाल
नेपाली केन्द्रीय विभाग वि.वि.
कीर्तिपुर काठमाडौं

विषयसूची

पहिलो परिच्छेद : शोधपरिचय

१.१	शोधशीर्षक	१
१.२	शोधप्रयोजन	१
१.३	विषयपरिचय	१
१.४	समस्याकथन	२
१.५	अध्ययनको उद्देश्य	२
१.६	पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.७	शोधकार्यको औचित्य	३
१.८	शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.९	शोधविधि	४
१.१०	शोधपत्रको रूपरेखा	४

दोस्रो परिच्छेद : त्रिमूर्तिको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१	लेखनाथ पौड्यालको सङ्क्षिप्त परिचय	५
२.२	बालकृष्ण समको सङ्क्षिप्त परिचय	९
२.३	लक्ष्मीप्रसाद देवकोटाको सङ्क्षिप्त परिचय	१४

तेस्रो परिच्छेद : त्रिमूर्ति निकेतनको संस्थागत परिचय

३.१	त्रिमूर्ति नामकरणको पृष्ठभूमि	२०
३.२	त्रिमूर्ति स्थापनाको पृष्ठभूमि	२०
३.३	त्रिमूर्ति स्थापनाको लागि जग्गा प्राप्तिका प्रयासहरू	२१
३.४	त्रिमूर्ति स्थापनाको सुरुआत	२२
३.५	त्रिमूर्तिको मूर्तिकारको सङ्क्षिप्त परिचय	२३
३.६	त्रिमूर्ति निकेतन स्थापना गर्नुको कारण	२६
३.७	त्रिमूर्ति निकेतनका उद्देश्यहरू	२७
३.८	त्रिमूर्ति निकेतन स्थापनाको लागत	२८
३.९	त्रिमूर्ति स्थापनाको लागि प्राप्त आर्थिक सहयोग	२९

३.१०	त्रिमूर्ति स्थापनाको क्रममा प्राप्त प्राविधिक सल्लाह र सहयोग	३०
३.११	त्रिमूर्ति निकेतनमा अवस्थित त्रिमूर्तिको अवस्था	३१
३.१२	त्रिमूर्ति निकेतनको उद्घाटन समारोह	३१

चौथो परिच्छेद : त्रिमूर्ति निकेतनको योगदान

४.१	त्रिमूर्ति सभामा	३४
४.२	महाकवि देवकोटा शताब्दी महोत्सवबाट सभामा र पुरस्कार	३६

पाँचौं परिच्छेद

उपसंहार		५२
परिशिष्ट		५५
१.	नरेन्द्रराज प्रसाईसँगको लिखित अन्तर्वार्ता	
२.	सन्दर्भग्रन्थ सूची	६९